

**Beslutsunderlag**

Styrelsen 2021-02-05

Diarienummer: 00133/20

Karl-Emil Videbris

Telefon: 031-64 74 31

E-post: karl-emil.videbris@gryaab.se

## Svar på remiss avseende förslag till Förvaltningsplan, Miljökvalitetsnormer och Åtgärdsprogram och konsekvensbeskrivning för perioden 2021 – 2027, Västerhavets Vattendistrikt

### Förslag till beslut

Gryaabs styrelse beslutar att översända Gryaabs remissvar i sin helhet till Miljö- och klimatnämnden

### Sammanfattning

Vattenmyndigheten för Västerhavet erbjuder alla som vill vara med och påverka vattnets framtid att fram till 30 april 2021 lämna synpunkter på förslag till förvaltningsplan, åtgärdsplan, miljökvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivning för perioden 2021-2027. Gryaabs remissvar lämnas till Miljö- och klimatnämnden där stadens samlade svar sammanställs och tas upp för beslut under april.

Gryaab är positiva till det helhetsgrepp som EUs vattendirektiv och de svenska Vattenmyndigheterna tagit på vattenrelaterade miljöproblem. Gryaabs utgångspunkt vid yttrande över denna remiss har varit att på övergripande nivå titta på de olika delarna av remissen. Fokus har varit åtgärdsprogrammet (ÅP), Miljökvalitetsnormerna (MKN) samt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Synpunkterna kan sammanfattas i följande punkter:

- Avloppsreningsverk har felaktigt pekats ut som källor till samhällets föroreningar. De verkliga källorna behöver bättre kartläggas och anges i samrådsunderlaget.
- Det saknas en sammanhängande åtgärdskedja från nationell nivå, via regional nivå, till lokala instanser för åtgärder inom tillskottsvatten och uppströmsarbete
- Det är svårt att förstå de faktiska konsekvenserna eftersom de tekniska och konkreta fysiska åtgärder som VA-verksamheter och andra aktörer förväntas genomföra inte ingår i samrådsunderlaget. Konsekvensen av detta är att lagstiftningen kringgås vilket Gryaab starkt ifrågasätter.
- MKB är så utformade att det inte är möjligt att bedöma vad åtgärderna som behöver genomföras för att följa MKN till senast 2027 kommer att kosta eller om MKN kommer att kunna följas. Därmed är det heller inte möjligt att relatera rimlighet till genomförbarhet eller att bedöma om kostnaderna ens går att finansiera.

## **Bedömning ur ekonomisk dimension**

Det är olyckligt att avloppsreningsverk har felaktigt pekats ut som källor till samhällets föroreningar. Det är verksamhetsutövare, hushåll, väghållare och andra intressenter i reningsverkets upptagningsområde som utgör källorna till föroreningarna och inte avloppsreningsverket. Risken med att peka ut avloppsreningsverk som utsläppskällor är att åtgärder vidtas på fel plats, alltså man behandlar symtomen istället för grundorsaken. Detta är ineffektivt ur både ett ekonomiskt och ekologiskt perspektiv.

Det är svårt att förstå de faktiska konsekvenserna av åtgärdsprogrammet eftersom de tekniska och konkreta fysiska åtgärder som VA-verksamheter och andra aktörer förväntas genomföra inte ingår i samrådsunderlaget. Konsekvensen av detta är att lagstiftningen riskerar att kringgå vilket Gryaab ifrågasätter. Att kringgå lagstiftningen på detta vis kan innebära höga kostnader för åtgärder som saknar en bedömning avseende ekonomisk rimlighet i förhållande till övriga möjliga åtgärder för vattenförekomsten samt behovet utifrån ett ekologiskt perspektiv för vattenförekomsten.

## **Bedömning ur ekologisk dimension**

Det är olyckligt att avloppsreningsverk har felaktigt pekats ut som källor till samhällets föroreningar. Det är verksamhetsutövare, hushåll, väghållare och andra intressenter i reningsverkets upptagningsområde som utgör källorna till föroreningarna och inte avloppsreningsverket. Risken med att peka ut avloppsreningsverk som utsläppskällor är att åtgärder vidtas på fel plats, alltså man behandlar symtomen istället för grundorsaken. Detta är ineffektivt ur både ett ekonomiskt och ekologiskt perspektiv.

Det saknas en sammanhängande åtgärdskedja från nationell nivå, via regional nivå, till lokala instanser för åtgärder inom tillskottsvatten och uppströmsarbete i åtgärdsprogrammet. Risker med detta är att det brister i samordningen av de åtgärder som krävs för att minska tillskottsvatten och förbättra uppströmsarbetet vilket kommer påverka våra förutsättningar att ytterligare begränsa utsläppen av näringsämnen till Rivö fjord. För att förbättra den ekologiska statusen i Rivö fjord behöver Gryaab bidra genom att minska utsläppen ytterligare

## **Bedömning ur social dimension**

Utifrån den sociala dimensionen så anser vi att det är viktigt att personella och ekonomiska resurser läggs på kostnadseffektiva åtgärder för det ekologiska perspektivet utifrån ett helhetsperspektiv på recipienten.

## **Samverkan**

I förekommande fall ange att partssamverkan / information har skett med de fackliga organisationerna. Ange samverkansgrupp och datum för samverkan.

## **Bilagor**

1. Svar på remiss avseende förslag till Förvaltningsplan, Miljö kvalitetsnormer och Åtgärdsprogram och Miljökonsekvensbeskrivning för perioden 2021 – 2027, Västerhavets Vattendistrikt.

## Ärendet

Gryaab styrelse ska ta ställning till om de ställer sig bakom Gryaabs remissvar avseende Vattenmyndigheten för Västerhavet förslag till förvaltningsplan, åtgärdsplan, miljö kvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivning för perioden 2021-2027.

## Beskrivning av ärendet

Vattenmyndigheten för Västerhavet erbjuder alla som vill vara med och påverka vattnets framtid att fram till 30 april 2021 lämna synpunkter på förslag till förvaltningsplan, åtgärdsplan, miljö kvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivning för perioden 2021-2027. Gryaabs remissvar lämnas till Miljö- och klimatanmännen där stadens samlade svar sammanställs och tas upp för beslut under april.

## Bedömning av ärendets principiella beskaffenhet

Gryaab bedömer inte att ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Bedömningen har gjorts med utgångspunkt i vad som står angivet om frågor av principiell beskaffenhet i Gryaabs ägardirektiv, Göteborgs Stadshus AB:s anvisningar för ärendeberedning och Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll.

## Bolagets bedömning

Gryaab är positiva till det helhetsgrepp som EUs vattendirektiv och de svenska Vattenmyndigheterna tagit på vattenrelaterade miljöproblem. Gryaabs utgångspunkt vid yttrande över denna remiss har varit att på övergripande nivå titta på de olika delarna av remissen. Fokus har varit åtgärdsprogrammet (ÅP), Miljö kvalitetsnormerna (MKN) samt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB). Synpunkterna kan sammanfattas i följande punkter:

- Avloppsreningsverk har felaktigt pekats ut som källor till samhällets föroreningar. De verkliga källorna behöver bättre kartläggas och anges i samrådsunderlaget.
- Det saknas en sammanhängande åtgärdskedja från nationell nivå, via regional nivå, till lokala instanser för åtgärder inom tillskottsvatten och uppströmsarbete
- Det är svårt att förstå de faktiska konsekvenserna eftersom de tekniska och konkreta fysiska åtgärder som VA-verksamheter och andra aktörer förväntas genomföra inte ingår i samrådsunderlaget. Konsekvensen av detta är att lagstiftningen kringgås vilket Gryaab strakt ifrågasätter.
- MKB är så utformade att det inte är möjligt att bedöma vad åtgärderna som behöver genomföras för att följa MKN till senast 2027 kommer att kosta eller om MKN kommer att kunna följas. Därmed är det heller inte möjligt att relatera rimlighet till genomförbarhet eller att bedöma om kostnaderna ens går att finansiera.

Karl-Emil Videbris  
UKM  
Gryaabs dnr: 00133/20

miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

## **Svar på remiss avseende förslag till Förvaltningsplan, Miljökvalitetsnormer och Åtgärdsprogram och Miljökonsekvensbeskrivning för perioden 2021 – 2027, Västerhavets Vattendistrikt.**

### **Remissen, diarienummer: MKN 2020-20067**

Vattenmyndigheten för Västerhavet erbjuder alla som vill vara med och påverka vattnets framtid att fram till 30 april 2021 lämna synpunkter på förslag till förvaltningsplan, åtgärdsplan, miljökvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivning för perioden 2021-2027. Gryaab lämnar nedanstående remissvar till Miljö- och klimatnämnden där stadens samlade svar avses tas upp för beslut under april.

### **Gryaabs samlade bedömning**

Gryaab är positiva till det helhetsgrepp som EU:s vattendirektiv och de svenska Vattenmyndigheterna tagit på vattenrelaterade miljöproblem. Den dokumentation och de åtgärdsförslag som redovisas innehåller hela spektret både av problem och åtgärder. Det är ett omfattande och delvis komplext material som har skickats på remiss. Många delar kan användas som kunskapsunderlag och uppslagsverk, men det är svårt att skaffa sig ett samlat grepp om vilka fysiska åtgärder som vattenmyndigheten faktiskt föreslår ska genomföras de närmaste sex åren i Västerhavets vattendistrikt.

Gryaabs utgångspunkt vid yttrande över denna remiss har varit att på övergripande nivå titta på de olika delarna av remissen. Fokus har varit åtgärdsprogrammet (ÅP), Miljökvalitetsnormerna (MKN) samt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Synpunkterna kan sammanfattas i följande punkter:

- Avloppsreningsverk har felaktigt pekats ut som källor till samhällets föroreningar. De verkliga källorna behöver bättre kartläggas och anges i samrådsunderlaget.
- Det saknas en sammanhängande åtgärdskedja från nationell nivå, via regional nivå, till lokala instanser för åtgärder inom tillskottsvatten och uppströmsarbete
- Det är svårt att förstå de faktiska konsekvenserna eftersom de tekniska och konkreta fysiska åtgärder som VA-verksamheter och andra aktörer förväntas genomföra inte ingår i samrådsunderlaget. Konsekvensen av detta är att lagstiftningen kringgås vilket Gryaab starkt ifrågasätter.
- MKB är så utformade att det inte är möjligt att bedöma vad åtgärderna som behöver genomföras för att följa MKN till senast 2027 kommer att kosta eller om MKN kommer att kunna följas. Därmed är det heller inte möjligt att relatera rimlighet till genomförbarhet eller att bedöma om kostnaderna ens går att finansiera.

## **Synpunkter på förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammet**

ÅP med uppdrag till olika myndigheter är överskådligt och lätt att följa, oaktat synpunkter på de åtgärder som föreslås. Kommunala avloppsreningsverk tas huvudsakligen upp i samband med övergödningsproblematiken och miljögifter samt tillskottsvatten. De åtgärder som Vattenmyndigheten föreslår i ÅP är av administrativ karaktär och riktar sig till myndigheter. Åtgärderna har således ingen omedelbar rättsverkan för Gryaabs verksamhet. Alla tekniska och konkreta fysiska åtgärder som VA-verksamheter och andra aktörer förväntas vidta när myndigheterna genomför sina administrativa åtgärder har förlagts utanför ÅP i datasystemet VISS. Gryaab ser en risk med att lagstiftningen på detta vis kringgås vilket Gryaab ställer sig ifrågasättande till. Omständigheten att uppgifterna i VISS inte ingår i denna remiss försvårar granskningen av denna remiss. Gryaab anser att det i åtgärdsplanen tydligt bör framgå att VISS endast är ett underlagsmaterial och att det som tas upp där ingår i åtgärderna som återfinns i ÅP.

## **Reningsverk är inte källor till föroreningar**

Genomgående beskrivs reningsverken felaktigt som punktkällor. Gryaab vill särskilt framhålla att reningsverk skyddar miljön från vattenföroreningar från tätorterna – det är inte reningsverken som alstrar föroreningarna. Avloppsreningsverken kan bara rena vissa av tätorternas föroreningar men i stort sett alla kan övervakas. Att reningsverken är övervakningspunkter enligt ramdirektivets hänvisning till avloppsdirektivet förvandlar dem inte till källor.

Problem ska åtgärdas där de uppstår (vid källan). ÅP:s beskrivningar och motiveringar till flera administrativa åtgärder bör skrivas om så att genomförandet riktas rätt. Vattenmyndigheten är skyldiga att kartlägga källor till utsläpp. Kartläggningens syfte är att ge underlag för ett effektivt ÅP med rätt riktade åtgärder. Gryaab anser att kartläggningen i remissen saknar viktiga uppgifter om till exempel verksamheter i tätorterna som alstrar påtagliga utsläpp av organiska kemiska ämnen och metaller. Brister i den kartläggningen har medfört att flera myndighetsåtgärder föreslås ska riktas mot enbart reningsverk istället för mot utsläppare av "industrispillvatten" i tätorterna. Möjligen beror det på att vattenmyndigheten förenklat begreppet "källa" till att representera punkten där föroreningarna passerar från land till vatten istället för att fokusera på var föroreningen uppstår eller släpps ut.

Det är basalt med ett uppströmsperspektiv i ÅP och förvaltningsplaner, i detta avseende brister materialet. Det är verksamhetsutövare, hushåll, väghållare och andra intressenter i reningsverkets upptagningsområde som utgör källorna till föroreningarna och inte avloppsreningsverket. Vattenmyndigheternas skyldighet till källkartläggning är inte färdig i det här hänseendet. ÅP behöver tydligare rikta åtgärder mot verksamheter i tätorterna vars utsläpp påtagligt kan påverka MKN och vattentäcker.

## **Uppströmsarbete**

Vi konstaterar att i ÅP så nämns uppströmsarbete på nationell nivå (Naturvårdsverket, åtgärd 1: Tillsynsvägledning avloppsreningsverk) och lokal nivå (Kommunerna, åtgärd 2: Miljötillsyn). Det nämns dock ej på regional nivå tex Länsstyrelse. Ur vårt perspektiv, som driver ett bolag med flera ägarkommuner, är detta olyckligt eftersom vi bland annat får hantera konsekvenserna av de brister som finns i tillsynen av ledningsnät och verksamhetsutövare på

lokal nivå vilket skulle kunna avhjälpas genom bättre samordningen från nationell, regional till lokal nivå i detta avseende.

Förbättrade förutsättningar för ett effektivt uppströmsarbete behöver prioriteras och stärkas ytterligare eftersom åtgärder som begränsar uppkomst och användning av miljöstörande ämnen i bästa fall innebär att åtgärder längst ner i systemet, det vill säga vid avloppsreningsverken, kanske inte behövs. Till exempel kan de administrativa åtgärderna avseende tillsyn eller tillståndsprövning riktas mot flottiljer, företag, brandövningsplatser och ägare av förorenad mark för att motverka utsläpp av PFAS från tätorter. Uppströmsåtgärder kan innebära att man uppnår flera miljömål med samma åtgärd, vilket ökar kostnadseffektiviteten och minskar risken för suboptimering.

### **Tillskottsvatten**

Vi konstaterar att i ÅP så nämns tillskottsvattenproblematiken på nationell nivå (Naturvårdsverket, åtgärd 1: Tillsynsvägledning avloppsreningsverk) och lokal nivå (Kommunerna, åtgärd 2: Miljötillsyn). Det nämns dock ej på regional nivå tex Länsstyrelse. Ur vårt perspektiv, som driver ett bolag med flera ägarkommuner, är detta olyckligt eftersom vi bland annat får hantera konsekvenserna av de brister som finns i samordningen av hanteringen av tillskottsvatten vilket skulle kunna avhjälpas genom bättre samordningen från nationell, regional till lokal nivå. Förutsättningarna för att driva reningsverket och tunnelnätet är, förutom av spillvattnets mängd och sammansättning, starkt beroende av hur ägarkommunerna hanterar sitt dagvatten och hur avloppssystemet är utformat och hur det underhålls. Flödena till Ryaverket är, jämfört med andra stora städer i Sverige, högre och mer varierande. Gryaab har trots detta under decennierna sedan starten 1972 lyckats uppnå de av miljömyndigheterna allt strängare ställda kraven med relativt måttliga kostnadsökningar och hittills utan att ta ny mark i anspråk.

De teknikval som hittills gjort det möjligt att uppfylla givna utsläppsvillkor trots höga flöden är dock inte de som ger de lägsta möjliga utsläppen och de kräver också mer energi och kemikalier än de vanliga lösningarna. Om effekten av de högre flödena fullt ut ska kompenseras genom bättre rening behövs betydligt större, mer avancerade och kostsamma reningsanläggningar än de som Gryaab har eller idag planerar för. Det innebär i praktiken att varje minskning av ytorna från vilka dagvatten och grundvatten läcker in i de separerade avloppssystemen eller leds direkt in i de kombinerade ledningarna vid nederbörd innebär lägre utsläpp av övergödande ämnen från Ryaverket. På längre sikt innebär det också lägre kostnader för avloppsvattenreningen och/eller ökad kapacitet för att behandla spillvatten från en större befolkning. Ledningsnät och reningsverk är av kostnadsskäl idag inte dimensionerade för att hantera varje nederbörds mängd som förekommer på de ytor som är kopplade till systemen. Vid nederbörd kan därför bräddning av avloppsvatten ske för att inte överbelasta ledningsnät och reningsverk. Det avloppsvatten som når Ryaverket vid nederbörd genomgår dessutom sämre rening. Detta innebär att utsläppen av övergödande ämnen vid större regn orsakade av en yta motsvarande en parkeringsplats kopplad till avloppssystemet är större än de som spillvattnet från en person orsakar under samma dygn.

Varje yta som idag belastar Ryaverket med regnvatten via avloppssystemet utgör alltså en potential för att frigöra kapacitet för rening av spillvatten om det istället kan avledas till ett naturligt vattendrag eller ett återskapat blågrönt stråk. Detta innebär att det i många fall

kommer att vara ekonomiskt lönsamt för VA-kollektivet och samhället att fördröja dagvatten i blågröna stråk.

Genom att komplettera ÅP med åtgärder inom Länsstyrelsens regi avseende att vägleda och att driva tillsyn inom tillskottsvattenområdet hade skapat bättre förutsättningar att lyckas från nationell till lokal nivå och därmed ge resultat i verkligheten.

### **Ändra upplägg så att beslut förenklas, skyldigheter följs och undantag beslutas**

Skyldigheten att besluta om undantag i form av förlängd tid eller lägre ställda miljö kvalitetskrav ingår att beakta i beslutet om MKN för specifika vattenförekomster. MKN ska sedan kunna följas om åtgärderna i ÅP genomförs. Ett MKN-beslut som beaktar möjligheter till undantag förutsätter bland annat en bedömning av ekonomisk rimlighet, teknisk genomförbarhet och av eventuell uttömd åtgärds potential. Faktaunderlag för bedömningen och för konsekvensutredningen kommer fram under den sexåriga arbetscykeln när de konkreta åtgärderna identifieras i arbetet med ÅP. Gryaab saknar sådana motiveringar i det remitterade materialet. Åtgärderna finns i VISS utan att vara sammanfattade för varje avrinningsområde.

Vattenmyndigheternas representativt sammansatta *vattendelegationer* ska fatta besluten. De är förbjudna att överlåta beslutsrätten om MKN och ÅP på vattenmyndigheten eller länsstyrelsen. Men med ÅP som inte fångar upp de konkreta åtgärderna i VISS blir det likväl Länsstyrelsen eller enskilda tjänstemän på länsstyrelsen som utan konsekvensbedömning, samråd och dokumenterade beslut löpande föreslår konkreta åtgärder som får betydelse för hur MKN kan följas och vilka finansieringsbehov som uppstår. ÅP tappar sin funktion att fördela åtgärdsbördor så att MKN kan följas och det blir svårt att granska och utvärdera om ÅP är effektiva och funktionella.

### **Synpunkter på förslag till Miljö kvalitetsnormer**

Miljö kvalitetsnormerna är bindande och gäller omedelbart för exempelvis Ryaverkets recipient Rivöfjorden. Vid miljöprovningar av Ryaverkets utsläpp måste man försäkra sig om att ingen försämring sker av statusen och om en miljö kvalitetsnorm inte uppfylls ska åtgärder vidtas som minskar utsläppen och därmed bidrar till att normen kan följas.

Gryaab noterar att ändringar i föreskriften införts och noterar att de flesta av dessa är av redaktionell karaktär samt att några tillägg har tillkommit. Gryaab har inga synpunkter på förslagen till föreskrifter och uppläggen av bilagorna.

### **Synpunkter på förslag till Miljö konsekvensbeskrivning av åtgärdsprogram**

MKB utgår ifrån ett ÅP med brister avseende på konkreta fysiska åtgärder. Systemet med MKN och ÅP förutsätter åtminstone avrinningsområdesanpassade innehåll formade efter vattenförekomsternas olikartade problem och varierade orsaker till problemen. Följden har blivit att även konsekvenserna av MKN och ÅP i MKB:en blivit allmänt beskrivna utan möjlighet till lokal möjlighet att ta del av hur nyttor, kostnader och konsekvenser fördelas mellan olika aktörer.

MKB är så utformade att det inte är möjligt att bedöma vad åtgärderna som behöver genomföras för att följa MKN till senast 2027 kommer att kosta. Det går heller inte att bedöma om MKN kommer att kunna följas. Därmed är det heller inte möjligt att relatera rimlighet till



genomförbarhet eller att bedöma om kostnaderna ens går att finansiera. ÅP behöver förbättras vad gäller den geografiska upplösningen. Kostnaderna som uppkommer för kommunalt VA ska finansieras genom VA-avgifter, som regleras genom lokala taxor. Det finns rättsliga gränser för i vilken takt taxor kan höjas.

Det går inte att se om åtgärdsbördorna är kostnadseffektivt fördelade, än mindre att bedöma om MKN blir möjliga att nå. ÅP ger begränsad vägledning för effektiva prioriteringar. Vi bedömer att konsekvensutredningarna behöver förbättras. Det går inte att bedöma om miljö kvalitetsnormerna kommer att kunna följas när programmen genomförs eller läsa ut vem eller vilka grupper som konkret förväntas göra vad till vilka kostnader och konsekvenser.

### **Övriga synpunkter**

I Vattenmyndighetens samrådshandlingar finns inget specifikt nämnt om vattenförekomsten Rivö fjord Nord som är Gryaabs recipient. Uppgifter om denna recipient finns i VISS. I detta remissvar lämnar Gryaab inte specifika synpunkter på uppgifterna i VISS avseende Rivö Fjord Nord. Gryaab kommer att separat lämna synpunkter när remisstiden för detta öppnar 2021-03-01 då Vattenmyndigheterna samråder särskilt om miljö kvalitetsnormer för vatten som påverkas vattenkraft.

Handläggare:

Karl-Emil Videbris

Kvalitets och Miljöansvarige